

OBSAH

1514—1849

Uhry v době úpadku a zániku feudalismu a vítězství buržoasních revolucí. Boj uherských poddaných proti feudalismu a cizí porobě. Boj buržoasní, pokrokové a národní části vládnoucí třídy za národní nezávislost a buržoasní přeměnu 5

1514—1526

Přetváření feudální společnosti, selské bouře, reformace — vývoj změněných mocenských a sociálních bojů novodobé Evropy. — Uhry v době historického zvratu. — Matyášův nezdařený pokus o vytvoření národní absolutní monarchie. — 1514 — šelšské povstání, 1526 — porážka u Moháče: zánik šamostatných Uher 7

1526—1711

Habsburský rod nastupuje na trůn. — Předpoklady přechodu k buržoasní společnosti a problém národního státu v Uhrách v 16. a 17. století. — Hospodářské přetvoření velkostatku a protifeudální a národní hnutí rolnictva: Jovan Černí — hnutí Györgye Karácsonye a Matého Gubecze. — Náboženské a národní osvobozené boje vládnoucích tříd — boj za hospodářský stav země. — Převaha Vídně a protireformace — Bočkaj a Bethlen. — Intensivní vývoj obchodu s dobyt看kem — snaha dvora o monopolisaci tohoto obchodu — jednotný národní odpor. — Boj Zrínyiho a spiknutí Wesselényiho. — Povstání Thökölyho — zrušení turecké poroby císařskými vojsky — Koloničův pokus o pohlcení země. Přeměna národního odporu v lidové povstání a národní osvobozené boj — povstání v Hegyalje — osvobozené boj Františka Rákócziho II. a szatmárský mír 20

1711—1790

Změna podmínek národního zápasu. — Kolonisace Uher — výprodej podmaněných území — osidlování. — Zpevnění stálého trhu a zvýšené úsilí velkostatku o zbožní výrobu — organizace hospodářství ve dvorech — vlastnění poddaných, likvidace zbytků půdní pospolitosti a odpor poddaných — Péróovské, Pető-Törőovské, Körös-varasdské a zadunajské rolnické hnutí — urbarium — úsilí Marie Terezie a Josefa II. o zvýšení daňových příjmů. — Další pokusy o vtělení Uher do jednotné rakouské říše — odpor uherských stavů. — Odveta dvora na poli celní a obchodní politiky — zaostávající řemesla a obchod, ochrnuté zemědělství. — Povstání vedené Horiou-Closcou a úpadek reformní politiky dvora 72

1790—1848

Ohlas francouzské revoluce 1789 v Uhrách. — Sněm konaný 1790—1791 a Martinovicsovo hnutí. — Jednotná fronta feudálního absolutismu a stavů proti

buržoasní revoluci. — Intensivnější zapojení uherských statkářů do zbožní výroby. — Zostřující se srážky mezi uherskými stavy a vídeňskou dynastií pro celní a obchodní politiku brzdící odbyt. — Program Széchenyiho. — Rolnická hnutí roku 1831. — Obrat v politice střední šlechty. Vystoupení Kölcseyho a Wesselényiho. — Otázka dědičného výkupu. — Kossuth v čele reformního hnutí — nezdařený útok reakce, aby násilně udusila hnutí — násilné vystoupení proti Wesselényimu, Kossuthovi a sněmovní mládeži. — Pokus oposice o další rozšíření hnutí — List „Pesti Hírlap“, hnutí Ochranných spolků — národnostní a rolnická otázka — vystoupení Petőfiho a Táncsicse — privilegované třídy nemají dostatek sil k revoluci a reformám 109

1848—1849 147

1849—1945

Maďarsko v době kapitalismu. Zrod dělnické třídy, růst její síly a boj za vytvoření revoluční strany, za dokončení buržoasně demokratické revoluce, za národní nezávislost a vítězství proletářské revoluce, za socialismus 195

1849—1900

UHRY V OBDOBÍ KLASICKÉHO KAPITALISMU A PŘECHODU K IMPERIALISMU

I. Období rakouské despotie, absolutismu (1849—1867)

Třídní charakter absolutismu. — Spojenectví velkostatku s rakouskou velkoburžoasií a jeho politika. — Pokuš o vytvoření velké rakouské říše a pohlcení Maďarska. — Hospodářské a sociální důsledky. — Překážky kapitalistického vývoje. — Třídní diferenciacce, přiosťření třídních rozporů a národní odpor. Krise absolutismu. — Říjnový diplom z roku 1860 a pokus o vyrovnání za vedení aristokracie. — Vyrovnání roku 1867 za součinnosti středního statku. 199

II. Vyrovnání a stabilisace panství maďarské reakce (1867—1880)

Politický a hospodářský obsah vyrovnání a jeho důsledky: rozdělení moci mezi vídeňskou reakcí a maďarskou vládnoucí třídou — celní unie s Rakouskem — zemědělská konjunktura, vybudování dopravy — vývoj bankovního kapitálu a organisace úvěrnictví — kapitalisace zemědělství. Feudální a polokoloniální překážky buržoasního vývoje — přiosťření třídních protiv. Národní úsilí rolnictva, městské maloburžoasie a dělnictva — zrada většiny župní šlechty a vznik liberální strany (1875) a reakční stabilisace vyrovnání z roku 1867. Zahraniční politika maďarské reakce — vytvořeny základy spojenectví s německým imperialismem — okupace Bosny a Hercegoviny (1878) 231

III. Vznik maďarského dělnického hnutí

Vznik maďarského dělnického hnutí a jeho boj za utvoření sociálně demokratické dělnické strany. — Řemeslnický podpůrný spolek nebo politická strana? — Vznik Všeobecného dělnického spolku. — Pařížská komuna a uherské dělnické hnutí. Styky uherského dělnického hnutí s generální radou I. internacionály. — Reakční vliv a boj pokrokového revolučního směru v uherském dělnickém hnutí: 1. v otázce strany, 2. v otázce poměru k oposici. — Táncsics a Frankel. — Frankelův boj o vytvoření dělnické strany. Strana nevoličů (1878). Všeobecná dělnická strana Uherska (1880) 251

IV. Přechod k imperialismu a začátek krise vyrovnání (1880—1900)

Vzrůst monopolní hospodářské moci bankovního kapitálu a velkostatku. —

Zostření mezinárodní konkurence — zemědělská krise. — Další zostřování třídních rozporů — revoluční boj chudého rolnictva a zemědělského dělnictva. — Rozpory vládnoucích tříd a rakouské buržoasie v otázce tržního monopolu — boj maďarských vládnoucích tříd zahájený pod „národními hesly“ za změnu vyrovnaní. — Pokus vídeňské reakce a jejích maďarských spojenců, bankovního kapitálu, velkostatku a nejreakčnější části gentry, o rozšíření reakční diktatury a zajištění válečného napětí (Wekerle—Bánffy) . . . 274

V. *Maďarské dělnické hnutí v době přerůstání kapitalismu v imperialismus*

Ve vedení maďarského dělnického hnutí nabývá vrchu maloměšťácký směr a oportunismus. — Pokus II. internacionály o upevnění maďarského dělnického hnutí. — Vytvoření maďarské sociálně demokratické strany. — Rozšíření dělnického hnutí a jeho organizační upevnění. — Revoluční hnutí dělnictva, chudého rolnictva a zemědělského dělnictva a zrada na hnutí 290

1900—1917

MAĎARSKO V PRVNÍ ETAPĚ ÚDOBÍ IMPERIALISMU A PROLETÁŘSKÝCH REVOLUCÍ

I. *Evropa na prahu imperialismu* 300

II. *Maďarsko před první světovou válkou*

Vývoj a představitelé monopolistického kapitalismu v Maďarsku. — Zvýšené prolínání bank a velkostatků — vznik velkého průmyslu a průmyslového dělnictva. — Prohloubení krise dualismu — „národní“ koalice statkářské třídy a resignace na národní požadavky, protilidová politika koalice a její pád. — Spojenectví bank a velkostatků ve znamení stupňované diktatury a příprav na válku 304

III. *Dělnické hnutí před první světovou válkou*

Vývoj průmyslového dělnictva a růst organisovaného dělnictva. — Ruská revoluce 1905—1907 a spontánní revoluční hnutí dělnictva a chudého rolnictva v Maďarsku. — Specifické podmínky maďarského dělnického hnutí — maďarské dělnické hnutí postrádá revoluční theorii. — Strategické postavení maďarské dělnické třídy, její úkoly a politika sociálně demokratické strany v otázkách: 1. revoluce, 2. národní nezávislosti, 3. vedoucí úlohy dělnické třídy a její politiky vůči spojencům. Charakter sociálně demokratické strany — sabotování výstavby politické strany a její podřízení odborové byrokracii. — Politická praxe sociálně demokratické strany a vytvoření oposice. — Revoluční hnutí dělnictva roku 1912. — Reformistická zrada a ideologická a politická slabost oposice vytvořit revoluční dělnickou stranu 323

IV. *Maďarsko za první světové války*

Válečná odpovědnost maďarské reakce. — Sociálně demokratičtí vůdcové ve službách imperialismu. — Válečné vykořisťování pracujících mas. — Nezdár rakousko-uherského válečného tažení. Zostřování válečné krise a politického boje — první pokusy reakce o separátní mír — dělnická třída proti válce a vykořisťování. — Únorová ruská revoluce 1917 a revoluční zostřování stávkového hnutí v Maďarsku 355

Říjen 1917—srpen 1919

I. *Bezprostřední působení Velké říjnové socialistické revoluce v Maďarsku*

Revoluční růst stávkového hnutí po říjnu 1917 — všeobecná stávka v lednu 1918 a zrada sociálně demokratické strany — porážka rakousko-uherské armády na italské frontě — zostření krise. — Revoluční hnutí zajatců vrátivších se z Ruska a vojenských zběhů — stávka ve strojírně MÁV

v červnu 1918. — Vojenské a politické zhroucení Německa a rakousko-uherské monarchie — vítězství buržoasně demokratické revoluce v Maďarsku 31. října 1918	363
II. <i>Buržoasně demokratická revoluce 1918 a zrod komunistické strany v Maďarsku</i> Rozpory buržoasně demokratické revoluce a boj pracujících mas o pokračování v revoluci. — Ustavení dělnických a vojenských rad. — 20. listopad 1918: založení komunistické strany a její boj za získání většiny dělnické třídy a pracujících. — Politika komunistické strany v otázce státní moci (buržoasní demokracie nebo diktatura proletariátu) a v otázce půdy — boj o vyvlastnění kapitalistů. — Kontrarevoluční pikle buržoasie a její hlavní opory: pravicových sociálních demokratů — pokus o násilné umlčení komunistické strany — boj mas za komunistickou stranu. 21. březen 1919 — vznik první maďarské diktatury proletariátu	371
III. <i>Boj Maďarské sovětské republiky proti vlastizrádné buržoasní kontrarevoluci a jejím imperialistickým spojencům</i> Provolání Revoluční vlády rad a její opatření: zestátnění závodů — vytvoření rudé armády — zavedení systému rad a znárodnění velkostatků — zvyšování sociální a kulturní úrovně lidu. — Ozbrojený zákrok imperialistů a ozbrojený boj Republiky rad na obranu diktatury proletariátu — vítězství maďarské rudé armády nad českými buržoasními oddíly. — Ochabování sil proletářské revoluce a jeho politické příčiny. — Komunistická strana se vzdala samostatnosti a vedoucí úlohy — ideologická nezkušenost mladé komunistické strany a odpovědnost Bély Kuna. — Podkopná práce kontrarevoluční reakce a pravicových sociálních demokratů. — Clemenceauova nota a ústup rudé armády — převaha vlastizrádné kontrarevoluce a imperialistů. — Význam a dědictví první maďarské diktatury proletariátu	387

1920—1945

MAĎARSKO POD JHEM HORTHYOVSKÉHO FAŠISMU

I. <i>Imperialismus po první světové válce</i>	406
II. <i>Kontrarevoluční restaurace kapitalismu</i> Kontrarevoluční teror, úloha anglo-amerického imperialismu a sociálně demokratické strany ve stabilisaci horthyovského fašismu. — Trianonský mír. — Třídní charakter a politika bethlenské konsolidace — parlamentní zajištění kapitalistické diktatury — pozemková reforma — inflace — růst váhy finančního kapitálu — stabilisace — rozpory mezi konservativním agrárním křídlem a finančním kapitálem v otázce stabilisace, celní a daňové politiky. — Zrádná politika sociálně demokratické strany	416
III. <i>Nově zorganizovaná komunistická strana a její boj proti horthyovskému fašismu</i> Maďarské dělnické hnutí na počátku dvacátých let. — Nově zorganizovaná Komunistická strana Maďarska — první sjezd KSM — politické cíle KSM. Boj strany v duchu leninských směrnic za bezprostřední zájmy mas, za rozšíření spojení strany s masami a za vytvoření legální politické masové strany. — Socialistická dělnická strana Maďarska, její politický boj. — Pokus horthyovského fašismu o zničení strany: proces proti Rákosimu. — Nově zorganizovaná KSM a SDSM po procesu proti Rákosimu. — Zostření boje a rostoucí politické těžkosti strany. — Problém vytvoření demokratické lidové fronty. — Stupňování fašistického teroru a násilné rozpuštění SDSM. Směrnice sjezdu III. internacionály z roku 1928	444
IV. <i>Krise v letech 1929—1932</i> Úpadek zemědělského exportu a průmyslové výroby, mimořádně ztížené postavení dělnictva a rolnictva. — Rozpad základny bethlenské konsolidace.	

— Rozpory mezi velkostatkem a finančním kapitálem v otázce řešení krise; znovuvytvoření malorolnické strany ve službách velkostatkářské politiky. — Zrádná politika sociálně demokratické strany. — Revoluční hnutí dělnictva a rolnictva, boj komunistické strany — 1. září 1930. — Pokus strany napravit chyby sektářské politiky — semknutí strany s nejbojovnější částí dělnictva a chudého rolnictva. — Mučednická smrt Imre Sallaiho a Sándora Fürsta. — Výsledky v ideologické práci — položení theoretických otázek maďarského dělnického hnutí — ideologická příprava správného vyřešení politických otázek strany	467
V. <i>Maďarsko ve vleku hitlerovského fašismu. Boj komunistické strany proti vlasti-zrádné politice reakce a za vytvoření Maďarské lidové fronty</i> Hitlerovský fašismus se dostává v Německu k moci a proniká v mezinárodní politice — vítězství socialismu v Sovětském svazu a boj Sovětského svazu za omezení agrese a obranu míru. — Speciální forma fašisace a rozpory, jež vyvolala v politice maďarské reakce — pokus Gömbösovy vlády o zavedení hitlerovského fašismu v Maďarsku a její dohoda s hitlerovským Německem. Neúspěch Gömbösova pokusu — návrat k „ústavním“ formám maďarského fašismu a kapitulace před hitlerovským fašismem — odpovědnost malorolnické strany a strany sociálně demokratické. Boj komunistické strany proti politice vlastizrady — druhý proces proti Rákosimu roku 1935 — VII. sjezd Komunistické internacionály — boj komunistické strany za jednotu dělnictva a politika lidové fronty za upevnění Maďarska. — Ideologická příprava fronty nezávislosti a lidové demokracie: kritika ruralistů. — Komunistická strana jako organisátorka národního protifašistického odporu	488
VI. <i>Druhá světová válka a osvobození naší vlasti (1939—1945)</i>	518

Z Á V Ě R

Boj maďarského lidu a komunistické strany za vítězství lidové demokracie a za socialismus. — Vítězství socialismu je rozhodujícím předpokladem naší národní nezávislosti, obrana naší nezávislosti je rozhodujícím předpokladem socialistického budování	535
Chronologický přehled	550
Důležitá data obyvatelstva a hospodářství	560
Došlov k českému vydání	572
Bibliografie	574
Rejstřík	581